

Hembygds filatelisten

Nr 4 2016

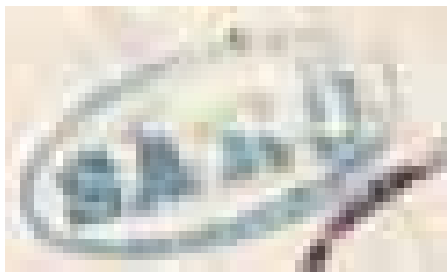
Tidskrift för hembygdsfilateli

Årgång 33

Blå Säröstämpel

Gunnar Zetterman

För några år sedan köpte jag en brevpöst med brev till Finland. Även om alla tre breven verkade intressant så var det ett brev stämplat i Kungsbacka den 30 juli 1850 som jag fann vara speciellt intressant. Eftersom brevet var skrivet den 29

juli i Särö så tog jag ingen större notis om den blå Säröstämpeln.

Nyligen hörde dock Patrik Larsson av sig, eftersom han sett en bild av mitt brev. Enligt Larsson förekommer stämpeln även på ett förfilatelistisk brev, tre skillingbrev, och ett ringtypsbrev till Berlin men dessa är dock stämplade i Göteborg¹. Stämpeln är alltså belagd till 1873, det vill säga att den använts i över 20 år. Larsson teori är att den markerar någon form av lösväskhantering² med någon central plats på Särö.

Särö ligger i Halland 25 km söder om Göteborg, 8 km väster om Kungs-

Brev från Kungsbacka till Finland stämplat 30/7 1850.

¹ Artiklar i SFT 2003 och 2008

² Lösväska, se sid 19.

backa och var en badort för societeten. Både Oscar II och Gustaf V gjorde regelbundna sommarbesök och spred kunglig glans över Särön fram till mitten av 1900-talet.

Särö fick en poststation först år 1891. Till en början öppen endast sommartid.

År 1839 öppnade grosshandlaren Anders Åkerman från Göteborg en badanläggning.

Annons i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 29 juni 1839.

I början inhystes gästerna på bondgårdar men efter hand uppfördes stugor, villor, paviljonger och restauranger. År 1845 övertog svärsonen vice häradshövding Knut Henrik Ekström verksamheten, som drevs ytterliggare två år.

Ny ägare blev apotekaren Leopold Schmidt. Under Schmidts tid utvecklades verksamheten betydligt och blev ett populärt ställe för göteborgssocieteten. Men Kungl. Maj:ts Befallningshafvande för Hallands län var inte imponerad: ”Ehuru så väl i Onsala som vid Falkenberg blifvit uppförde badhus, äro dock Särö och Warberg hufvudsakligen de enda badorter, som allmännare varit besökte. Anstalterna på dessa ställen lära likväl icke i alla hänseenden motsvara tidens anspråk.”³ År 1877 tvingades Schmidt till konkurs på grund av alltför frikostliga borgensförbindelser.

Brev från Särö till Nora i första viktlassen.

Bild: Bo Grendals skillingexponat.

3 Sveriges officiella statistik för 1856-1860.

Särö nåddes först bara med häst och vagn. Hjulångaren Götha Elf gjorde sporadiska besök. År 1842 sattes hjulångaren Wetterin in för söndagsturerna. Några år senare gick det 2 à 3 turer i veckan och det fanns daglig förbindelse med häst och vagn. År 1904 fick man järnvägsförbindelse.

Åkerman tycks ha ombesörjt posttrafiken de första åren. Notera adressen A. H. Åkerman, Kungsbacka och Särö i annonsen från 1839. Antar att Leopold Schmidt övertog posttrafiken 1847. Posten fortsatte att gå via Kungsbacka till 1851. Under året 1851 står det dock bara Särö i annonserna. Från år 1852⁴ är adressen Götheborg och Särö. Antagligen har förbindelserna med fartyg till Göteborg blivit tätare och mer regelbundna.

Avsändaren till mitt brev har ordinerats salta bad och var där i fem veckor.

Det vore intressant att höra om det finns flera sådana här brev med Säröstämpeln både från Göteborg och Kungsbacka. Förekommer stämpeln före 1850 eller efter 1873? Hur ser försändelser adresserade till Särö ut? Har de också Säröstämpeln?

Finns det liknande stämplat från någon annan ort?

Alla upplysningar som kan ge ytterligare information är av intresse. Till sist vill jag tacka Patrik Larsson och Arne O. Olsson för givande diskussioner.

Kända försändelser

- Förfilatelisk brev med innehåll till Bruks Disponenten Nilsson Karis Fagersvik Finland, stämplat Kungsbacka 30.7.1850
- Förfilatelisk brev med innehåll till von Dardel i Stockholm, stämplat Götheborg 11.7.1854
- Brev med 4 sk. b:co och innehåll till C. A. Juel i Nora, stämplat Götheborg 23.7.1856
- Liknande brev som ovanstående, stämplat Götheborg 6.8.1856
- Kuvert med 4 sk. b:co utan innehåll till Demoiselle J. C. Burman i Stockholm, stämplat Götheborg 18.3.1857
- Kuvert med 24+3 öre ringtyp utan innehåll till Berlin, stämplat Göteborg 30.7.1873

4 GHT 1852-01-08 under Tillkännagivande: "Undertecknads Postgång blifver hädanefter Götheborg och Särö, och torde bref från Götheborg benäget aflemnas hos Herr Konsul Reimes Särö den 2 Januari 1852. L Schmidt

Källor

Stiftelsen Särö Kulturarv; <http://www.sarokulturarv.se/>

Larsson, Patrik; *Posthistoria på Mösseberg och vid Mössebergs Vattenkuranstalt, Skillingtrycket 2008.*

Nylander, Yngve; *Sveriges fasta postanstalter genom tiderna.*

Olsson, Carl-Gunnar; *Svensk Kustsjöfart 1840-1940. Passagerar- och lastångfartyg i annonserad linjefart under 100 år. Fartyg, rederier och linjer. Sjöhistorisk Årsbok 1996-1997.*

Olsson, O. Arne; *Funderingar kring en stämpel. SFT augusti 2003*

Olsson, O. Arne; *Nya rön om Särö-stämpeln. SFT nr 4 2008*

Sveriges Officiella Statistik
Göteborgs Handels- Och Sjöfartstidning (GHT)

Fartyg som trafikerat Särö

Listan gör inga anspråk på att vara komplett och årtalen är vissa fall osäkra¹.

P/S Götha Elf ²	?-1842
P/S Wetttern	1842-1843
S/S Frey ³	1851
S/S Arvika	1852-1860
S/S Anders Knappe	1852-1853
P/S Götha Elf ⁴	1853
S/S Halland	1853
S/S Kungsbacka	1856

1 Källor är GHT.

2 Sporadiska turer till Särö.

3 GHT 1851-07-05

4 Söndagar med afgangstid från Göteborg kl. 8 f. m. GHT 1853-06-02.

S/S Westergöthland	1853-1861
S/S Stockholm	1857
S/S Askersund	1857
S/S Wenern	1857-1859
S/S Elfkungen	1860-1874
P/S Necken ⁵	1853-1877
S/S Elfdrottningen	1877-1879

Ångfartygsbolaget Särö 185?-1867

S/S Särö ⁶	1859-1861
S/S Särö ⁷	1864-1867

Ångfartygs AB Särö 1880-1890⁸

S/S Särö ⁹	1880-1889
-----------------------	-----------

- 5 Trafikerade Varberg-Onsala-Särö-Göteborg-Marstrand-Möllesund-Lysekil-Smögen-Fläskö-Strömstad-Fredrikshald.
- 6 Wenern omdöpt till Särö. Trafikerade Särö-Onsala-Kungsbacka.
- 7 Nytt fartyg levererat 1864. Trafikerade Särö-Onsala.
- 8 I och med projekteringen av järnväg till Särö trädde bolaget i likvidation.
- 9 Elfdrottningen omdöpt till Särö. Trafikerade Göteborg-Särö-Onsala-Kungsbacka(?).

Lösväskor

Patrik Larsson

Hanteringen av lösväskor inom Postverket är en posthistorisk företeelse som inte har lämnat stora spår efter sig. Det vanligaste är att man ibland ser påteckningar på brev som kan härröras till lösväskor. Även blanketter som har med lösväskor att göra går att finna men försändelser som man med säkerhet kan säga gått i lösväska är klart svåra att finna.

Först kan det vara bra att försöka definiera vad en lös väska är och hur det fungerade. En ganska tydlig och bra definition finns att hitta i J. A. Olssons Postboken från 1874. ”Aftal om lösväska göres emellan korrespondent och den

postanstalt/poststation hvarfrån väskan skall försändas. Flere korrespondenter eller en hel socken ega förena sig om en gemensam lösväska.” I lösväskan fick insändas brev, brevkort, korsband och varuprov, småpaket samt förbudssedlar. När väskan sändes från postanstalten fick förutom ovannämnda även postanvisningar, rek och ass brev, tidningar samt aviseringar skickas ut. Lösväskägaren fick genom särskilt avtal betala en årlig avgift till postanstalten samt hålla med själva väskan.¹

1 Larsson. Patrik; Posthistoria på Mösseberg och vid Mössebergs Vattenkuranstalt.